

Schube T. 1903. *Die Verbreitung der Gefäßpflanzen in Schlesien preussischen und österreichischen Anteils*. Breslau.

Zarzycki K., Wojewoda W. (red.) 1986. *Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce*. PAN, Kom. Ochr. Przyr. i IB, PWN, Warszawa.

Bagno pod Aleksandrowem — projektowany rezerwat torfowiskowy

Teren proponowany do objęcia ochroną rezerwatową jest położony na północ od Aleksandrowa, w gminie Wiązowna, w województwie warszawskim, w granicach Mazowieckiego Parku Krajobrazowego. Torfowisko wchodzi w skład należącego prawie w całości do lasów państwowych uroczyska Aleksandrów (nadleśnictwo Celestynów). Ochrona ma objąć rozległą torfiankę (ponad 5 ha lustra wody), z bardzo urozmaiconą linią brzegową — z licznymi zatokami, półwyspami, kępami i grzędami — oraz otaczające mszary, szuwały, łąki, łozowiska i drzewostany brzoźowo-sosnowe, o łącznej powierzchni około 20 ha.

Opisywane torfowisko leży na granicy Kotliny Warszawskiej i Wysockizny Siedleckiej, na wysokości około 105 m n.p.m., w obniżeniu otoczonym przez wydmy o wysokościach względnych do 10 m.

Roślinność bagna obejmuje wiele interesujących gatunków (w tym 8 objętych ochroną gatunkową) i wykazuje wyraźne zróżnicowanie przestrzenne. Północno-wschodnia część torfowiska ma charakter wyraźnie dystroficzny — jest zajęta na dużej powierzchni przez pło torfowcowe z torfowcem ostrolistnym *Sphagnum acutifolium*, żurawiną błotną *Oxycoccus quadripetalus* i masowo występującą rosiczką okrągłolistną *Drosera rotundifolia*, w innych miejscach z wełnianką wąskolistną *Eriophorum angustifolium*. Miejsca położone wyżej porastają kępy wełnianki pochwoatej *Eriophorum vaginatum*, płonnika *Polytrichum* sp. oraz bagno zwyczajne *Ledum palustre* i borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, występujące również licznie w przylegającym lesie z brzozą brodawkowatą *Betula verrucosa*, brzozą omszoną *B. pubescens* i sosną zwyczajną *Pinus sylvestris*. W runie dominuje trzęślica modra *Molinia coerulea*, a w miejscach suchszych borówka czernica *Vaccinium myrtillus*, między którą trafia się widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum*.

Środkową część torfowiska zajmują rośliny wodne: rdestnica pływająca *Potamogeton natans*, rzęsa drobna *Lemna minor* i bardzo liczne grzybienie białe *Nymphaea alba*, a płytsze miejsca pływacz *Utricularia* sp.

W strefie przybrzeżnej występują: turzyce — dzióbkwata *Carex rostrata* (najliczniejsza), pęcherzykowata *C. vesicaria*, nitkowata *C. lasiocarpa*, ponikło błotne *Heleocharis palustris*, tojeść bukietowa *Lysimachia thyrsoiflora*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, pałka szerokolistna *Typha latifolia*, trzcina pospolita *Phragmites communis*, jeżogłówka gałę-

zista *Sparganium ramosum*. Liczba gatunków jest większa przy żyzniejszym brzegu zachodnim, graniczącym z łąką. Na łące, sporadycznie koszonej lub wykorzystywanej jako pastwisko, rosną m. in.: śmiełek darniowy *Deschampsia caespitosa*, tomka wonna *Anthoxanthum odoratum*, wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, kostrzewa owcza *Festuca ovina*, bliźniczka psia trawka *Nardus stricta*, firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi* i krwiściąg lekarski *Sanguisorba officinalis*. W strefie przejściowej między łąką i lasem znajduje się stanowisko widłaka goździstego *Lycopodium clavatum*.

W części północnej i północno-zachodniej znajduje się łożowisko z wierzbami: szarą *Salix cinerea* i uszatą *S. aurita* oraz runem złożonym z wierzbownicy błotnej *Epilobium palustre*, tarczycy pospolitej *Scutellaria galericulata*, czermieni błotnej *Calla palustris* i innych gatunków. W małych dołach potorfowych rosną: sit skupiony *Juncus conglomeratus* i drobny *J. bulbosus*, turzycza siwa *Carex canescens* i pospolita *C. fusca*.

Z łożowiskiem sąsiaduje drzewostan sosnowy z domieszką brzozy, dębu szypułkowego *Quercus robur* i osiki *Populus tremula*. W warstwie krzewów licznie występują: kruszyna *Frangula alnus* i kalina *Viburnum opulus*, a w runie: konwalijka dwulistna *Majanthemum bifolium*, siódmaczek leśny *Trientalis europaea*, orlica *Pteridium aquilinum*, kosmatka owłosiona *Luzula pilosa*, wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*, fiołek błotny *Viola palustris* oraz storczyk plamisty *Orchis maculata* — w r. 1989 znaleziono 9 okazów, w tym 5 kwitnących.

Fauna projektowanego rezerwatu została zbadana najdokładniej, jeżeli chodzi o ptaki. W latach 1988—90 stwierdzono występowanie na jego terenie 54 gatunków, w tym 11 zimą i 46 w okresie lęgowym. Do lęgowych i prawdopodobnie lęgowych należą m. in. perkozki *Podiceps ruficollis* (1 para), kaczka krzyżówka *Anas platyrhynchos* (8—10 p.), cyraneczka *Anas crecca* (1—2 p.), jastrząb *Accipiter gentilis* (1 p.), tyska *Fulica atra* (2—3 p.), kokoszka wodna *Gallinula chloropus* (1 p.), czajka *Vanellus vanellus* (2—4 p.), mewa śmieszka *Larus ridibundus* (ok. 30 p.), rybitwa zwyczajna *Sterna hirundo* (1 p.), trzciniak *Acrocephalus arundinaceus* (2 p.), rokitniczka *A. schoenobaenus* (1 p.), potrzos *Emberiza schoeniclus* (2 p.). Podczas przelotów wiosennych obserwowano perkoza rdzawoszyjego *Podiceps griseigena*, gęś zbożową *Anser fabalis*, łabędzia niemiego *Cygnus olor*, rożeńca *Anas acuta*, cyranekę *A. querquedula*, głowienkę *Aythya ferina*, rycykę *Limosa limosa*, brodzieca samotnego *Tringa ochropus*, drożdżika *Turdus iliacus*. Na torfowisko załatują również: bocian biały *Ciconia ciconia*, myszołów zwyczajny *Buteo buteo*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius* i kruk *Corvus corax*.

Plązy są reprezentowane przez ropuchę szarą *Bufo bufo*, żaby: wodną *Rana esculenta*, trawną *R. arvalis* i moczarową *R. temporaria* — setki wybarwionych na niebiesko samców tego gatunku można obserwować podczas godów na przełomie marca i kwietnia.

Na torfowisku żyją 3 gatunki gadów: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, padalec *Anguis fragilis* i żmija zygzakowata *Vipera berus*.

Ssaki stwierdzone bezpośrednio lub na podstawie tropów należą do gatunków dość pospolitych w całym kraju, jak łoś *Alces alces* lub bardzo licznych, jak sarna *Capreolus capreolus*, dzik *Sus scrofa*, lis *Vulpes vulpes* i kret *Talpa europaea*.

Przemysław Stolarz

PIŚMIENNICTWO

Czarnecki Z., Dobrowolski K., Jabłoński B., Nowak E., Siwek W. 1982. *Ptaki Europy*. PWN, Warszawa.

Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1986. *Rośliny polskie*. Wyd. V, PWN, Warszawa.

OCHRONA ROŚLIN

Rosiczka długolistna *Drosera anglica* na torfowisku w Molinie i w Polsce Środkowej

Od kilkunastu lat na terenie województwa piotrkowskiego prowadzone są intensywne badania stanu przyrody. W latach siedemdziesiątych, w związku z budową największej w Polsce kopalni odkrywkowej węgla brunatnego oraz elektrowni w Bełchatowie, Instytut Biologii Środowiskowej UŁ podjął szeroko zakrojony program naukowy, którego celem było wszechstronne zbadanie szaty roślinnej zagrożonego regionu.

Od dawna wiadomo, że najbardziej zagrożone są zbiorowiska wysoko wyspecjalizowane oraz gatunki stenotopowe (Ołaczek, Ławrynowicz 1986). Poczesne miejsce wśród nich zajmuje roślinność i flora siedlisk wilgotnych. Badania nad zanikaniem obszarów podmokłych na terenie woj. piotrkowskiego (Ołaczek i in. 1989) wykazały m. in., że w latach 1930—1986 zniknęło 12 036 ha obszarów podmokłych. Lej depresji kopalni niewątpliwie przyspieszył i pogłębił ten proces, jednak zanikanie fitocenozy wodnych i bagiennych oraz wymieranie gatunków tworzących te fitocenozy jest problemem ogólnopolskim (Herbichowa 1976, Jasnowski 1968, Jasnowski i in. 1968, Kornaś 1970). Zasadniczymi przyczynami są: świadome osuszanie dolin rzecznych i torfowisk (melioracje), niekonserwowanie istniejących na rzekach urządzeń hydrotechnicznych i brak nowych, inwestycje urbanizacyjne i przemysłowe oraz zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego, gleb i wód.

Wśród wielu obszarów podmokłych woj. piotrkowskiego (Ołaczek